

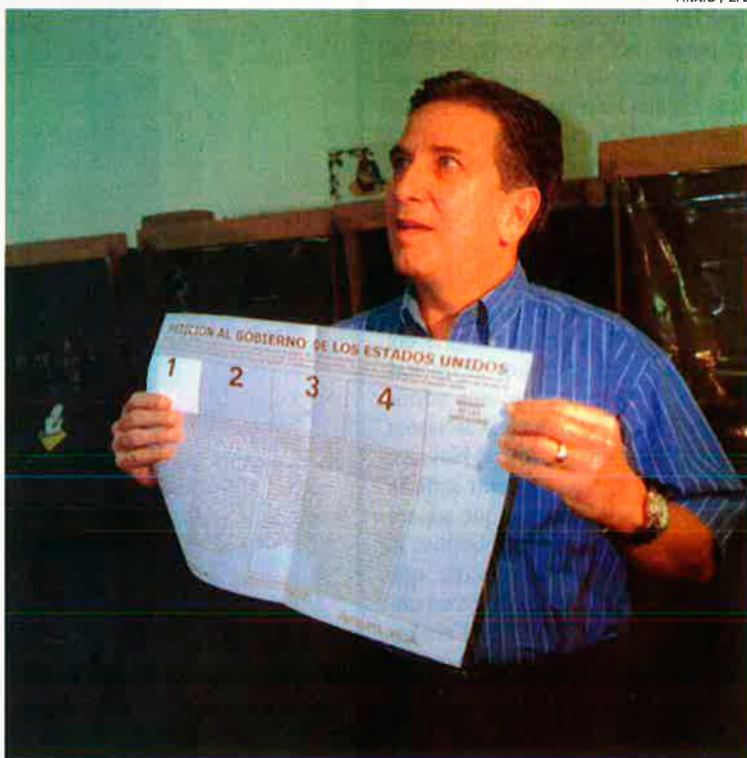
Puerto Rico diu no al somni americà

Puerto Rico no vol ser l'estel 51è de la bandera nord-americana. Els resultats del referèndum mantenen la incertesa sobre l'estatut definitiu de l'illa, mentre als EUA la mirada sobre l'ex-colònia va del desconcert demòcrata a l'hostilitat republicana.

El governador porto-ricenc, Pedro Roselló, mostra una papeleta de vot que conté les cinc possibilitats que es plantejaven en el referèndum. L'opció que ell defensava, d'integrar Puerto Rico com un estat més als EUA, ha resultat derrotada.

Lluitant una camisa blava plena d'estels, Pedro Roselló es mostrava exultant la nit del tancament de campanya davant la previsible victòria definitiva de les seves aspiracions de convertir Puerto Rico en un nou estat de la Unió. "Això fa olor de triomf, de gran triomf", afirmava convençut. Quaranta-vuit hores després, els porto-ricencs, amants com ningú del debat polític, expressaven un vot conscient i majoritari de rebuig a la integració als Estats Units i tiraven per terra l'última esperança del governador. Lluny de la barreira psicològica del 50%, recomanada perquè el Congrés nord-americà es prengués seriosament una proposta en principi no vinculant, l'opció "estadista" (la número 3) del Partit Nou Progressista (PNP) al poder va haver de conformar-se, fa dos diumenges, amb un amarg 46,5% dels vots contra el 50,2% que va obtenir l'opció "cap de les anteriors" (la número 5), defensada pel Partit Progressista Democràtic (PPD) d'Aníbal Acevedo Vilà. Els independentistes, convidats de pedra d'aquests comicis i sotragats per un fort boicot entre els seus fidels, no han passat del 3%.

Terra d'exili i de negoci per a catalans i mallorquins, l'illa pont entre el món llatí i l'anglo-saxó ha optat pel continuisme en el centenari d'una guerra hispano-americana que l'ha vinculada al nou continent fins ara. El 1917 els seus ciutadans ja eren nord-americans i el 1952 va consolidar-se la mancomunitat (*commonwealth*) amb la

consecució d'una relació política anomenada Estat Lliure Associat (ELA), que els va permetre d'organitzar el primer govern sota el mandat de Luis Muñoz Marín, fundador del Partit Popular Democràtic. L'ELA va comportar un règim fiscal molt favorable, que va convertir l'illa en un dels territoris més pròspers del Carib. El factor decisiu per a la transformació d'una societat agrària en una d'industrial va concretar-se en la campanya governamental "Manos a la obra" de mitjan anys 50. D'aleshores ençà els illencs han pogut jurar bandera com a *marines*, però no

han votat a les eleccions del nord, no han pagat impostos federals i només han disposat d'un delegat al Congrés dels EUA sense dret de vot.

La llarga vida de l'ELA. Al cap de mig segle, i després d'haver suportat tres revisions no vinculants de la relació amb el continent, el tractat mancomunat entre els dos estats "lliures" no ha deixat de perdre terreny en favor de la integració plena. Si l'any del seu naixement va ser confirmat per quatre de cada cinc porto-ricencs, les consultes del 1967 i del 1993 van re-

duir al 60% i al 48% el suport a l'ELA. La fórmula estadista ha estat una obsessió de l'actual president, Pedro Rosselló, perseguida des que va arribar al poder el 1992 i aplicada al cap d'un any amb un primer "plebiscit crioll" (nom que reben els referèndums promoguts des de l'illa sense implicacions jurídiques o polítiques per a Washington). De les tres opcions proposades aleshores (annexió, independència i ELA), el manteniment de l'*status quo* va rebre el suport del 48,5% dels vots, per davant del 46,2% dels estadistes i del 4,4% dels independentistes. Fa vuit dies tots els pronòstics auguraven la confirmació de la tendència amb la victòria dels partidaris de l'annexió. Però, una vegada més, les previsions s'han ensorrat amb un resultat inesperat i que obre més dubtes que mai sobre el futur d'aquest arxipèlag caribenc. Contràriament al que pretenia el PNP, principal impulsor de l'annexió i del plebiscit, el 50,2% del cens ha decidit una cosa tan insòlita com "no donar suport a cap de les quatre opcions restants" de la papereeta. La proposta de Pedro Rosselló, que defensava a ulls clucs "l'ingrés de Puerto Rico a la Unió dels Estats Units d'Amèrica com un estat sobirà, en completa igualtat de drets, responsabilitats i beneficis amb els altres estats", ha quedat relegada a la segona posició.

La confusió dels electors amb la fragmentació de les opcions continuïstes era una de les cartes de l'actual governador per a aquesta nova consulta, gairebé feta a mida i sense haver estat sotmesa al necessari consens de la resta de forces polítiques. De tres opcions clares, el PNP va ampliar la tria a cinc amb l'objectiu d'assegurar el tret i possibilitar per primer cop la victòria de la integració als EUA. Mentre els estadistes i els independentistes disposaven d'una opció clara (la 3 i la 4, respectivament), els partidaris de l'ELA havien de triar entre la 1 (ELA "colonial") i la 2 (ELA amb poders de república associada). El matís entre totes dues columnes era que, amb la primera, Puerto Rico continuaria dependent del Congrés nord-americà

PUERTO RICO

POBLACIÓ: 3,8 milions
ECONOMIA: Turisme, farmàcia
i refineries de petroli

DESOCUPACIÓ: 13% (l'extraoficial voreja el 20%).
Als EUA és del 4%

LLENGUA: Espanyol i anglès
RENDA PER CÀPITA: 8.100 dòlars. Un terç
de la dels EUA, que és de 26.000 dòlars
BENEFICIS SOCIALS: El 60% de la població
s'aculi a algun programa social

i, amb la segona, s'establiria un tractat entre dues nacions sobiranes. Per embolicar encara més la troca, el Partit Popular Democràtic va advocar per una cinquena columna ("cap de les anteriors"), atès que la primera no definia prou l'ELA que defensaven i la segona

implicava la renúncia a la ciutadania nord-americana.

Campanya fratricida. En aquest referèndum cap dels partits majoritaris no ha fet gala de gaire unitat d'acció interna. Malgrat l'escassa representativitat parlamentària (un

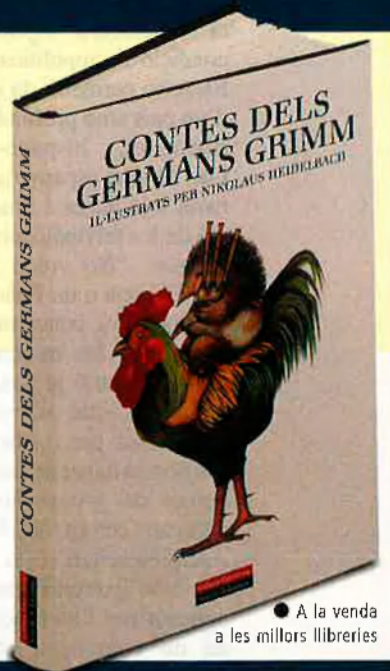
ELS CENT UN CONTES QUE S'EXPLICAVEN PELS POBLES

CONTES DELS GERMANS GRIMM

Amb els innovadors dibuixos de
Nikolaus Heidelbach, guanyador
del Premi d'Il·lustració de
Llibre Infantil de Bologna.

**La Caputxeta Vermella,
la Ventafocs, Hänsel i Gretel...**
contes inoblidables que
durant generacions han estat
explicats de pares a fills.

PVP: 5.900 ptes.

● A la venda
a les millors llibreries

GALÀXIA GUTENBERG

Passeig de Picasso, 16 • 08003 Barcelona • Tel: 93 268 88 07

Crema d'una bandera dels Estats Units durant el festival del Grito de Lares, una celebració que recorda la revolta de Puerto Rico contra els espanyols el 1868. L'independentisme, fragmentat i sense un missatge clar, ha obtingut uns pobres resultats en el recent referèndum.

ARKIU / EFE

sol escó de 54), els independentistes han estat sens dubte els més perjudicats per la participació del Partit Independentista Porto-ricenc (PIP) i el boicot del Front Ampli Antiplebiscitari a la consulta. El president del PIP, Rubén Berríos, era conscient que l'opció independentista no tenia possibilitats i es va esforçar per traçar un discurs convincent sobre el "guany net" que representava la votació "contra l'ELA", seguint al peu de la lletra les enquestes pre-electorals, clarament annexionistes. La derrota de la via estadista ha fet miques el seu discurs, segons el qual la condició sociopolítica actual dels EUA no permetria la incorporació d'un país amb profundes arrels caribenques, hispano-americanes i de llengua espanyola, i això menaria a la llarga a una radicalització de les reivindicacions porto-ricenques. "No volen un Quebec, una Escòcia o un País Basc al seu territori", va concloure durant la campanya. Els militants històrics de la formació ja havien advertit, tanmateix, que no volien ni tan sols passar per les urnes. A més, Berríos va haver de lluitar contra el boicot de grupscles dissidents agrupats entorn del Front Ampli Antiplebiscitari i la crítica del clandestí Exèrcit Popular Borícuca, conegut per Los Macheteros, que en un comunicat sostenia que qualsevol procés per a eliminar el colonialisme a l'illa s'havia de canalitzar a través del dret internacional i la transferència de poders.

El gran envit del PPD en aquesta

convocatòria va ser d'esquivar la trampa parada per Rosselló amb tres opcions per a un mateix vot. Els bons resultats de la "cinquena columna" han evitat el triomf de l'annexió i, sobretot, han ferit gairebé de mort el govern del PNP. Aníbal Acevedo Vilà va bastir l'o-

Els porto-ricencs juren bandera com a 'marines', però no poden votar a les eleccions presidencials dels EUA.

posició a les quatre opcions de la papereta basant-se en la "monumental crisi fiscal" que implicaria convertir Puerto Rico en l'estat cinquanta-unè, car una bona part de les contribucions per ingressos que recapta l'illa actualment aniria a parar als Estats Units quan s'hi imposessin les contribucions federals. El PPD també va apel·lar al factor lingüístic com a possible focus de reticència dels EUA.

El governamental i impulsor de la consulta Partit Nou Progressista no s'ha sortit amb la seva. La "mort" de l'ELA i l'enlluernament per la ciutadania americana, els dos missatges reclamats insistent-

ment per Rosselló durant la campanya, li han fet oblidar els problemes immediats del país, començant per les privatitzacions traumàtiques, la fuga de capital nord-americà per la fi de l'exempció fiscal el 2006 i la immensa factura deixada per l'huracà George. Els habitants de l'illa s'han encarregat de recordar-los-hi amb un vot de càstig sense precedents.

Fredor des del nord. Les consultes a Puerto Rico no han despatat mai gaire expectació als Estats Units. Enguany tampoc. La indiscutible victòria del manteniment de l'ELA s'ha encarregat d'esborrar el tímid suport del Partit Demòcrata amb la idea de resoldre el conflicte per la via de l'annexió (amb la vista fixada, òbviament, en el milió llarg de porto-ricencs que viuen a Nova York amb dret de vot). Alguns congressistes i Bill Clinton mateix havien defensat la lliure determinació dels illencs, sempre que hi hagués una majoria clara a la integració. El cap dels demòcrates a la Cambra de Representants, Richard Gephardt, va afirmar que fos quin fos el resultat, "el Congrés hauria de respectar la voluntat de la majoria dels porto-ricencs i hauria d'actuar ràpidament per resoldre el seu futur polític". Gephardt va recordar que, fet i fet, els congressistes havien aprovat el març, per un sol vot, un projecte de llei per vincular Washington en la consulta de fa dos diumenges. L'oposició dels republicans, amb majoria al Senat, va tombar la proposta, fent-se ressò de les veus defensores de l'oficialització de l'anglès als Estats Units. La voluntat de l'administració Clinton és de tancar la qüestió de Puerto Rico, sempre que el procés d'*impeachment* no interrompi el seu mandat i, sobretot, que els porto-ricencs expressin com una sola veu cap a on volen tirar. Els resultats del dia 13 de desembre han afegit més maldecaps a la Casa Blanca i, especialment, a l'executiu de Rosselló, amb les eleccions presidencials del 2000 a la cantonada.

Albert Balanzà / Martí Crespo